

Kitap Eleştirisi

İki anı kitabı ve kısa gerçekler

Mehmet İnanç Turan

Anılarım
Andrey Gromiko
çev. Merve Arkan
Yazılama Yayınevi, 2008

Molotov Anlatıyor
Feliks Çuyev
çev. Ayşe Hacıhasanoğlu - Suna Kabasakal
Yordam Kitap, 2009

Anı kitaplarından birincisi Andrey Andreyeviç Gromiko'ya (1909-1989) ait. Gromiko 1939 yılından itibaren Sovyet bürokrasinin önemli bir adamı haline geliyor. Stalin'in yaptığı "komünistleri temizleme hareketi"ni sessizce dışarıdan izliyor. 1943'te Sovyetler Birliği'nin ABD büyükelçisi oluyor. 1956'da SBKP Merkez Komitesi üyeliğine seçiliyor. 1956-57 yılında Molotov'un karşısında yer alıyor ve Hruşçof'u destekliyor. 1957'den itibaren 28 yıl dışişleri bakanlığı yapıyor. 1985'te Gorbaçov'un SBKP'yi ele geçirmesine yardım ediyor. 1988 yılında Gorbaçov'la bozuşuyor. 1989'da Sovyetler Birliği yıkılırken ölüyor.

Gromiko'nun anılarını anlatan kitap Yazılama Yayınevi tarafından 2008 yılında yayımlanmış. Kitabın özelliği Sovyet bürokrasisinin kimliğini göstermesi ve bize Stalin'i ve onun başsavcısı Vişinskiy'i tanıtmaması. 1936 sonrası Moskova duruşmalarında Stalin'in "ölüm emirlerini yasalaştıran" bir adam Vişinskiy.

İkinci anı kitabı Molotov'a (1890- 1986) ait. Molotov 1906'da Bolşevik Partisi'ne üye oluyor. 1917'de Merkez Komitesi'ne giriyor. 1921'de Politbüro yedek üyesi oluyor. 1926-1957 yılları arasında asıl üye olarak Politbüro'da bulunuyor. Stalin'in sağ kolu olarak komünistleri öldürme hareketine aktif olarak katılıyor. 1957'de Hruşçof ekibi tarafından (Gromiko bu grubun içindedir) partideki görevlerinden ihraç ediliyor. 1962'de partiden atılıyor. 1984'te partiye yeniden giriyor. 1986 yılında da ölüyor.

Molotov'un anıları Yordam Kitap tarafından 2007'de yayımlanmış. Kitabın daha sonra yine Yordam Kitap'tan gözden geçirilmiş ve genişletilmiş bir ikinci basımı da çıktı. Bu kitabın özelliği, Stalin'in sağ kolu olarak çalışan bir Sovyet bürokratinin tarihe ve olaylara bakış biçimini yansıtması, Stalin'in pisliklerine ortak olmuş birisi olarak Stalin'in kimliğini anlamamıza ışık tutması.

Şüphesiz ki, kişilerin anıları belge niteliği taşımaz. Anılarını yazarlar her zaman kendi beyinlerinin yaptığı "hile"lere açıktır. Kişi bilincinde olsun olmasın kendini savunmaya, olayları kişisel çıkarlarına uygun olarak hatırlamaya eğilimlidir. Bu nedenle anıları belgelerle karşılaştırmak, belgelerle uyum gösteren olayları ciddiye almak gerekir.

Sosyalizm

Hem Gromiko, hem Molotov Sovyetler Birliği'ni sosyalizme (komünizmin birinci aşamasına) geçmiş bir toplum olarak kabul ediyorlar. Gromiko diyor ki: "Yurtseverlik duygusuna aslında doğumdan itibaren sahipsiniz...Bu **sosyalist toplumumuzun** değerlerine olan bağlılığımızı...yansıtıyor."¹ Molotov da Sovyetler Birliği'nde komünizm olduğunu söylüyor: "Hasımlarımız, İkinci Dünya Savaşı'nın bizim güçlerimizi ba-

¹ Andrey Gromiko, *Anılarım*, , çev. Merve Arkan, Yazılama Yayınevi, 2008, s. 41.

tıracağına, **komünizmin** varlığını sürdürmeyeceğini umdular.”² Molotov, Gromiko’dan farklı olarak sosyalizme geçildiğini, ama sosyalizmin tamamlanmadığını iddia ediyor. Bu ayrıntı bizi ilgilendirmiyor. Sonuçta her ikisinin de söylediği yanlış. Sovyetler Birliği hiçbir zaman sosyalizme geçemeyen bir geçiş toplumdur.³

Stalin’e bakış

Gromiko bir Stalin eleştirmeni. Stalinizmi bir yılan olarak görüyor: “Stalinizm yılanı, kurnazca oyunlarla ve aynı acımasızlıkla kurbanlarını, Bolşevik eski tüfeklerin değerli üyelerini, sıradan Sovyet yurttaşlarını, işçileri, köylüleri, aydınları, komünistleri ve partili olmayanları yavaşça boğarak öldürmüştür.”⁴

Tarihsel belgeler Gromiko’yu doğruluyor. Sovyetler Birliği’ndeki belgeleri inceleyen Moshe Lewin, 2 Temmuz 1937 tarihli Merkez Komitesi Kararnamesi’nin iki “tutuklama kotası” tespit ettiğini belirtiyor: “1. Kategori, bölgelere göre dağılımıyla birlikte, tutuklanacak ve idam edilecek 72.950 kişiyi kapsıyordu. 2. Kategori’de kamplara gönderilecek 186.000 kişi yer alıyordu...Bazı kaynaklara göre, 1937 – 1938 yıllarında 1.372.392 kişi tutuklanmış ve bunlardan 681.692’si kurşuna dizilmişti.”⁵

Gromiko, Stalin’in döktüğü komünist kanı konusunda haklıdır; ancak Stalin bu zalimliği yaparken Gromiko nerededir? Bunlara ses çıkarmış mıdır?

Gromiko burada “akıl hilesi”ne kanmaz, açıkça yalan söyler. Stalin’in zalim özelliklerini fark etmediğini yazar. O da Hruşçof gibi uzun yıllar Stalin savunuculuğu yapmıştır; korkusundan sesini çıkaramamıştır. Uydurma Moskova duruşmalarında komünistler “gizli örgütlerin ajanları” olmakla suçlanıp idam edilirken, olaylara gözünü kapamıştır. Buharin’in, Trotskiy’in ve diğerlerinin akıtılan kanında onun da sorumluluğu vardır.

Gromiko utanmadan Stalin’in kurbanları hakkında şöyle yazabili-

2 Molotov, *Molotov Anlatıyor*, çev. Suna Kabasakal, Yordam Kitap, 2007, s. 248.

3 Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Mehmet İnanç Turan, *Yaşanmamış Sosyalizm*, Yordam Kitap, 2009.

4 Gromiko, a.g.e., s. 147.

5 Moshe Lewin, *Sovyet Yüzyılı*, çev. Renan Akman, İletişim Yayınevi, 2008, s. 140, 141.

yor: “Kurbanlarının isimleri asla unutulmamalıdır.”⁶ Timsah gözyaşları Gromiko’nun üzerindeki kan izlerini temizleyemez. Gromiko, Moskova parti örgütünün sekreterliğini yapmış Ivan Riutin gibi niçin Stalin’in yöntemlerine baş kaldıramadı? Riutin 1000 sayfalık *Marksist-Leninsler Platformu*’nu hazırlayıp, elden ele dolaştırıp Stalin’i teşhir ederken niçin Gromiko Stalin yaşarken onun hakkında bir tek olumsuz cümle bile yazmadı?

Canından korktuğundan! Riutin gibi ölümü göze alamayıp, dışişleri bakanlığının rahat koltuklarını bırakmadığından! Gromiko diyor ki: “Dışişleri Bakanlığı’nda çalışan personel, 1930’lu yıllardaki tasfiye duruşmalarını tartışmazdı; diplomatlar olarak bu konuyu konuşmaktan kaçındık.”⁷

Şimdi sormanın yeridir: Niçin Moskova duruşmalarını konuşmaktan kaçındınız? Yargılananlar komünistler ve sizin yoldaşlarınızdı. Üstelik sizler Moskova duruşmaları başsavcısı Vişinskiy’in uydurma senaryolar yazdığını biliyordunuz. Gromiko, Vişinskiy hakkında şunları yazabiliyor:

Kendi payıma onu sinsi buluyordum. Stalin belli ki kendi iktidarıyla ilgili amaçları için ona ihtiyaç duyuyordu. Uyguladığı kitlesel baskıların suçunu örtbas etmek için hukuksal bir düzen görüntüsü yaratmak üzere Vişinskiy’i kullandı. Vişinskiy’in görevi, sanık sandalyesindeki kurbanlarına karşı kirli ve şiddetli yöntemler kullanarak ve kullandığı adli ilkelere, yani sanığın itirafının her durumda mahkûmiyeti için yeterli olduğu ilkesine saldıran avukatlarla dalga geçerek, gerçeği yalanlar ve yarı gerçekler denizinde boğmaktı. O zamanlar yaygın olarak kullanılan bu ilke, yasal olmayan soruşturma yöntemlerini, tehdidi, ve hatta gelişmiş fiziksel ve psikolojik işkence tekniklerini teşvik etmiştir.⁸

Demek ki, Moskova duruşmalarında yargılananlardan alınan itirafların gerçekte bir ilgisi yok. Hruşçov, Gromiko ve Sovyet bürokrasisinin diğer üyeleri canlarından olmamak için susuyorlar ve masum komünistlerin öldürülmelerine gözlerini kapıyorlar. Komünistler asılırken rahat yataklarında mışıl mışıl uyuyorlar.

Molotov’a gelelim. O, Gromiko’dan çok daha fazla suçlu. Stalin’in

6 Gromiko, a.g.e., s. 147.

7 Gromiko, a.g.e., s. 396.

8 Gromiko, a.g.e., s. 396.

sağ kolu ve komünistlerin katledilmesini örgütleyenlerden. Molotov “tasfiyeler” olarak isimlendirdiği Moskova duruşmalarını açıkça savunuyor. İnsan aşağıdaki satırları okurken midesi bulanmıyorsa insan değildir.

1937’deki tasfiyeler kaçınılmazdı...1937’deki baskılama sayesinde savaşta bir casusluk örgütü ile karşı karşıya kalmadık...1937 baskılarına maruz kalan askerlerin büyük bölümünün aklanması konusunda haklı olduklarını sanmıyorum...Bu adamlar belki casus değildiler; ama yabancı gizli servislerle ilişkileri vardı...Ben o gün izlenmiş olan siyasetin sorumluluğunu üstleniyorum ve doğru olduğuna inanıyorum...Bazı vahim hatalara yol açmış olsa da baskılamaları tasvip ediyorum...Buharin, Tomsy, Rikov...köylü zihniyetini temsil ediyordu. Evet, bugün hâlâ inanıyorum ki, temelde, 1937’de...Merkez Komitesi doğru bir şekilde davrandı. Bütün bunları yumuşaklıkla ve kibarca gerçekleştirmek iyi olmazdı...Savaştan sonra bir tek muhalif gurup bile kalmadı, bu büyük bir rahatlıktı. O muhaliflerin büyük bir çoğunluğu hayatta kalmış olsalardı, bilmiyorum biz buna dayanıp ayakta kalabilir miydik? Stalin bu zor görevin en büyüğünü kendisi üstlendi, ama biz de bilinçli olarak katkıda bulduk...Baskılamaların bütün kurbanlarının sorumluluğunu ben taşıyorum. Bütün listelerin, ya da tamamına yakınının altında benim imzam olduğuna göre...Her bir kişiyi tek tek inceleyemezdim...Benim fikrime göre Stalin çok doğru bir yol izledi: Arada masum kafalar uça da en azından savaş sırasında ve sonrasında her çeşit zayıflığın üstesinden gelmiş olacağız.⁹

Yukarıdaki satırlarda Molotov’un çelişkileri sırtıyor. Yüreğinin insafsızlığının sırttığı gibi! Yargılanan komünistlerin “gizli örgütlerin ajanları” olduklarına dair tek bir belgeden bahsetmiyor. Zaten şimdiye değil böyle bir belge bulunamadı. Olmayan şey bulunamaz. Geriye kalan ne? Molotov’un mantığının özeti şu: Yargılananlar Stalin’e muhalefet ediyorlardı, bunlarla uğraşamazdık, o nedenle muhalifleri öldürdük. Tek bir ses yaratmak için, parti demokrasisini çiğnedik. Molotov gerçeğin bu olduğunu kitabın başka bir yerinde şöyle itiraf eder: “Lenin zamanından beri Politbüro’da yer alan insanlardan bir tek Stalin kalmıştı, diğerlerinin hepsi muhalif oldular. Troçki, Zinovyev, Kamanev, Radek, Tomski, Buharin... Tabii ki, Stalin için zor durumdu...Stalin de Buharin’i çok takdir ederdi. Düşünün, o kadar yetkin ve kültürlü bir adam! Ama ne yapabildik?”¹⁰

Beyninle savaşmadığın muhalefeti, fiziksel olarak yok et! İşte,

9 Molotov, a.g.e., s. 330, 331, 333, 334, 335.

10 Molotov, a.g.e., s. 338.

Stalin'in politikası buydu ve Molotov bu iğrenç politikayı savunuyor. Stalin, Buharin'i takdir ediyor, takdir ettiği için öldürüyor!

Buharin'i sadece öldürmüyor Stalin. Onu 1937'de Lubyanka Cezaevi'ne attıktan sonra, insan olarak Buharin'i alçaltıyor. Buharin hapisanede kaleme aldığı yazıları yok etmesin diye Stalin'e yalvarıyor. İşte, Buharin'in 1937'de cezaevinden Stalin'e yazdığı bir mektupta şunları okumamız şaşırtıcı değil:

Cezaevindeki el yazmalarının çoğunu geceleyin, harfleri tek tek yüreğimden kopararak kaleme aldım. Bu yazıların kaybolmaması için size tüm gücümle yalvarıyorum. Çalışmalarımın yok olup gitmesine izin vermeyin. Tekrarlıyor ve vurguluyorum: Bunlar hiçbir şekilde kişisel yazgıyla ilintili değil. Lütfen, lütfen izin verin, bırakın kalsın! Sizden bana değil, ama çalışmama acımanızı rica ediyorum.¹¹

Bugün açılmış eski Sovyet arşivleri Moskova duruşmalarının başlarında Stalin'in bulunduğu, Molotov – Vişinskiy vb. yardımcılarının planladığı katiller çetesi tarafından örgütlendiğini ortaya koyuyor.

Hitler'le yapılan gizli anlaşmalar

1939'da Sovyetler Birliği ile Almanya arasında (Stalin ile Hitler arasında) saldırmazlık anlaşması imzalandı. 23 Ağustos 1939'da dışişleri sorumlusu olarak Molotov, Hitler'in adamı Ribbentrop ile Moskova'da buluştu ve anlaşmayı imzaladı. Bu saldırmazlık anlaşmasına ek olarak "gizli protokoller" de imzalandığı iddia edilmişti. Polonya'nın bölüştürülmesini de içeren gizli protokollerin varlığını ne Gromiko, ne de Molotov kabul eder.

Batılı kaynaklar saldırmazlık anlaşmasından bahsederken, genelde Molotov ve Ribbentrop arasında imzalandığı öne sürülen gizli bir anlaşma iddiasını ortaya atarlar...Sonuçta bu yönde bir kanıt ne SSCB'de, ne başka bir ülkede bulundu.¹²

Batıda, 1939'daki anlaşmanın yanı sıra, bir de gizli protokol yapıldığı kabul ediliyor. Tamamen yanlış."¹³

11 Buharin'in Stalin'e Lubyanka Cezaevi'nden yazdığı mektup, Buharin, *Her şey Nasıl Başladı*, çev. Anahid Hazaryan, Epos, 2003, s. 9.

12 Gromikov, a.g.e., s. 69.

13 Molotov, a.g.e., s. 25.

Gizli protokolleri ilk kez 23 Mayıs 1946'da Amerikan *St. Louis Post Dispatch* gazetesi yayımladı. Yıllar sonra (Molotov öldükten sonra) gizli protokoller Sovyet basınında da yayımlandı. Protokolün altında Molotov'un imzası vardı. Bu belgelerin gerçekliğini araştırmak uzmanların işi. Ama belgelerin gerçekliği veya sahteliği bir yana, Molotov'un Hitler konusundaki değerlendirmesi ilginçtir: "Hitler gerçek anlamda bir faşist değildi."¹⁴

Bu da çok önemli değil. Molotov anılarında Stalin'in emriyle Almanya'yı (Hitler'i) övdüğünden bahsetmez. Hitler faşizmini ideolojik olarak akladığından bahsetmez. Gerçek hikâyeyi biz anlatalım. Molotov o dönemde şöyle konuşmuştu:

Sovyet-Alman Saldırmazlık Paktı'nın imzalanmasından sonra, Sovyetler Birliği ile Almanya arasında yıllardır süren normal olmayan ilişkilere bir son verildi. Avrupalı güçlerce her yoldan kışkırtılan düşmanlığın yerini, bir yakınlaşma, Sovyetler Birliği ile Almanya arasında dostluk ilişkilerinin kurulması aldı. Bu iyi ilişkilerin daha da düzelişi, 'Dostluk ve SSCB-Almanya sınırı hakkında' 28 Eylül'de Moskova'da imzalanan anlaşmayla ifadesini buldu.

...

Son birkaç ayda 'saldırı', 'saldırgan' gibi kavramlarına yeni bir somut içerik, yeni bir anlam kazandırdıkları biliniyor. Bu kavramları şimdi, diyelim ki üç ya da dört ay öncesinde kullandığımız anlamlarda kullanamayacağımızı anlamak zor değil. Avrupalı büyük güçlerden söz ediyorsak, o halde **bugün Almanya savaşın en kısa zamanda sona ermesi ve barış için çabalayan bir devlet durumundadır**, fakat İngiltere ve Fransa, daha dün saldırıya karşı çıkan bu devletler, savaşın devamından yana ve barışın sağlanmasına karşıdırlar.

...

Bütün öteki ideolojik sistemler gibi Hitlerizmin ideolojisi de onaylanabilir ya da **reddedilebilir**, bu, siyasal görüşlere göre değişir. Ama herkes şunu kavrayacaktır ki, bir ideoloji zorla yok edilemez, savaş yoluyla ortadan kaldırılamaz. Bu yüzden, **'Hitlerizmi ortadan kaldırmak' için yapılan savaş gibi**, 'demokrasi' için mücadelelerin sahte bayraklarıyla örtülen bir savaş gibi savaşları sürdürmek, **sırf anlamsız değil aynı zamanda canicedir de.**

...

Dünya egemenliklerini kaybedeceklerinden korktukları için, İngiltere ve Fransa'nın yönetici çevreleri Almanya'ya karşı savaşın geliştirilmesi

¹⁴ Molotov, a.g.e., s. 348.

politikası güdüyorlar.

...

Almanya ile ilişkilerimiz, az önce belirttiğim gibi, köklü biçimde düzeldi. Burada olaylar, **dostluk ilişkilerinin sağlamaştırılması**, pratik işbirliğinin geliştirilmesi ve Almanya'nın barış için **gösterdiği çabalarda desteklenmesi** doğrultusunda akacak. Sovyetler Birliği ile Almanya arasında imzalanan Saldırmazlık Paktı bizi Almanya bir savaşa katıldığında, tarafsız kalmakla yükümlü kılıyor. Biz bu çizgiyi doğru bir biçimde izledik; birbirlerimizin 17 Eylül'den başlayarak eski **Polonya topraklarına girmeleri bununla kesinlikle çelişiyor**.

...

Biz kararlılıkla, Almanya ile ilişkilerin düzelmesi için çaba harcadık ve Almanya'da bu yönde gösterilen çabaları her biçimde selamladık. Şimdi Alman İmparatorluğu ile ilişkilerimiz **dostça ilişkiler temelinde, Almanya'nın barış yönündeki çabalarını desteklemeye hazır olmamız temelinde** ve aynı zamanda Sovyet-Alman ekonomik ilişkilerinin iki devletin karşılıklı çıkarlarına uygun olarak geliştirilmesi isteğine dayanılarak kuruldu.¹⁵

Ağustos 1940'ta Hitler orduları Norveç, Fransa, Belçika, Danimarka ve Hollanda'yı işgal ettikten sonra bile Molotov Sovyet-Alman Paktı'nı överek şöyle konuşabiliyordu: "**Hükümetimizin titizlikle uyduğu bu anlaşma**, Sovyet-Alman ilişkilerinde anlaşmazlık ihtimalini ortadan kaldırdı. Sovyet tedbirleri Batı sınırlarımız boyunca uygulandı ve bu durum aynı zamanda **Almanya'ya bir emniyet duygusu sağladı**."¹⁶

Şimdi düşünün; bu sözleri okuyan bir anti-faşist, komünist, Almanya'ya karşı savaşılabir mi? Almanya saldırgan değil, barış istiyor, diğerleri saldırgan, savaş istiyorlar. Almanya'nın çizmeleri altında ezilen Fransa'da yaşayan komünist ne yapsın? Halklar Hitler'e karşı savaşmasın mı? Yığınları anti-faşist saldırganlığa karşı uyarmayan, onun aldatılmasına, uyutulmasına, kaderlerine razı olmaya yardım eden bu politika devrimci sayılabilir mi? Baş düşman olan Hitler'e karşı savaşılmaya çağrılmayan halktan, aynı zamanda kendi burjuvalarına karşı savaşması nasıl istenecek? İşte, Molotov böyle iğrenç bir politikanın Stalin eliyle savunucusu!

15 Molotov'dan aktaran *III Enternasyonal 1919-1943 Belgeler*, çev. Ümit Kıvanç, Belge Yayınları, 1979, s. 257-262.

16 Molotov'dan aktaran Fernando Claudin, *Komintern'den Kominform'a*, Cilt I, çev. Yavuz Alogan, Belge Yayınları, 1990, s. 370.

Lenin ve Trotskiy

Gromiko, Trotskiy'e partide yapılan haksızlıktan bahsetmez. Stalin'in baskılarına kendisi ses çıkarmazken, Trotskiy'in bu görevi öldürülünceye kadar sürdürdüğünden hiç söz etmez. Ekim devriminin ikinci adamını yok sayar. Stalin'in onu öldürmüş olmasını da kınamaz.

Molotov ise yalanlarla birlikte Trotskiy'e kin kusar. Molotov'a göre, Lenin bir Trotskiy düşmanıdır, yavaş yavaş Trotskiy'in kuyusunu kazar:

Lenin Troçki'nin parti için tehlikeli olan bozguncu bir etkiye sahip olduğunu anlıyordu. Ondan kurtulmak istediğini, ama yapamadığını anlıyorduk.

(...)

Lenin de en az Stalin kadar, Troçki'nin kim olduğunu biliyordu, onu azletmek ve ondan kurtulmak için uygun bir zamanın geleceğini düşünüyordu.

(...)

Lenin Politbüro toplantılarını Troçki'siz yapmayı önerdi. Biz de ona karşı birlik olduk.¹⁷

Molotov'un Lenin'i bir komplocu olarak sunması bir yana, anlattığı şeyler tarihsel gerçekleri yansıtmıyor.

Stalinci tarih, Lenin'in son günlerinde Lenin'in Stalin'e karşı yürüttüğü kavgayı gizlediği gibi bu son yıllardaki Lenin-Trotskiy dayanışmasını da gizledi. Dış ticaret tekeli, Gürcü sorunu ve bürokrasiye karşı savaş konularında Lenin Trotskiy'den destek istedi ve kendi görüşlerinin Trotskiy tarafından savunulmasına taraftar oldu. Bunları örnekleyelim.

1922 sonunda MK'de dış ticaret tekeli konusunda bir anlaşmazlık ortaya çıktı. Stalin'in, Sokolnikov'un, Buharin'in içinde olduğu bir grup dış ticaret tekeli gevşetmek istiyordu. MK Trotskiy'in katılmadığı bir toplantıda böyle bir karar da aldı. Hasta olduğu için toplantılara katılamayan Lenin bu kararı öğrenince, 13 Ekim 1922'de MK üyelerine bir mektup yazdı. Dış ticaret tekelinin gevşetilmesine karşı çıkarak, kararın ertelenmesini istedi. Stalin de MK üyelerine bir mektup göndererek, 13 Ekim tarihli Lenin'in mektubunu onaylamadığını şu sözlerle yanıtladı: "Yoldaş Lenin'in mektubu, merkez komitesinin, 6 Ekim tarihinde dış ticaretle ilgili aldığı kararların doğruluğu konusundaki düşüncelerimi değiştirmedir."¹⁸

Lenin, Frumkin ve Stomonyakov'a 12 Aralık 1922'de yazdığı mek-

¹⁷ Molotov, *Molotov Anlatıyor*, s. 189,190.

¹⁸ J. Stalin, aktaran Moshe Lewin, *Lenin'in Son Mücadelesi*, s.122.

tufta Şöyle diyordu: “Gittikçe Őiddetlenen hastalığıma bakılırsa, plenuma katılamayacağım...**Onunla aynı fikirde olduğumu Troçki’ye yazıp**, hastalığım dolayısıyla plenumda **benim görüşlerimi savunma görevini üstlenmesini rica edeceğim.**”¹⁹

Lenin 15 Aralık 1922’de Stalin eliyle MK üyelerine yeni bir mektup göndererek onlara Trotskiy’le anlaşmaya vardığını bildirdi:

Őu anda bütün işlerimden çekilmem için gerekli her şeyi yapmış durumdayım ve gönül rahatlığıyla ayrılabilirim. Ayrıca **dış ticaret tekeli konusundaki görüşlerimi savunmak üzere Troçki ile bir anlaşmaya vardım...** Bu konudaki tartışmaya benim katılımımın istenmesi de dahil herhangi bir gerekçeyle bu tartışmanın bir sonraki genel toplantıya bırakılması halinde buna kesinlikle karşı çıkarım, çünkü öncelikle, **Troçki’nin benim görüşlerimi benim kadar savunacağından eminim.**²⁰

Trotskiy bu toplantıda Lenin’in görüşlerini savundu ve 18 Aralık’ta yapılan MK toplantısında eski karar iptal edildi.

Lenin-Trotskiy dayanışmasının bir diğer örneği Gürcü sorununda ortaya çıktı. Stalin’in Gürcülere karşı başlattığı milliyetçi saldırıya karşı Lenin, Trotskiy’den destek istedi ve 5 Mart 1923’te ona aşağıdaki gizli mektubu gönderdi:

Kesinlikle gizli. Kişisel.

Değerli Troçki Yoldaş, Parti merkez komitesinde **Gürcü sorununun savunulmasını üzerinize almanızı üsteleyerek rica ediyorum.** Bu sorun Őu anda **Stalin ve Dzerjinski’nin ‘saldırılarıyla’ karşı karşıyadır.** Ve ben onların yansızlıklarına güvenemiyorum. Bu tam tersinedir hem de. **Bu savunmayı üzerinize almayı kabul etseydiniz kaygısız olabilirdim.** Eđer herhangi bir nedenle kabul etmezseniz, tüm dosyayı geri yollayınız. Bunu reddinizin bir göstergesi olarak göreceğim.

En iyi yoldaŐa selamlarımla.

Lenin.²¹

19 V.I.Lenin, aktarma: *Lenin’in Son Kavgası*, çev. Meral D. Topçu, Öteki Yayınevi, 1999, s.172.

20 V.I.Lenin, *a.g.e.*, s.183-184.

21 V.I.Lenin, aktaran Lev Trotskiy, *Çarpıtılan Devrim*, çev. Bülent Tanatar, Yazın Yayıncılık, 1997, s. 75.

Trotsky bu görevi yerine getirememiş olsa da, önemli olan Lenin'in Trotsky'e duyduğu ideolojik güvendir ve Lenin'in son döneminde Trotsky ile dayanışma içinde olmasıdır. Molotov anılarında bu tarihsel gerçeklerden bahsetmez. Tarihsel belgelerin yerine Trotsky'e duyduğu kını ortaya koyar ve yalan söyler.

Molotov, Trotsky'in öldürülmesini doğru buluyor. Stalin'in (dolayısıyla kendisinin) bu işi 1928–29 yıllarında bilinçli olarak yapmadıklarını anlatıyor. Trotsky o zaman öldürülseymiş leke olurmuş!

Troçki'nin gitmesine mecburen izin verildi...

- 1928 ve 1929'da öldürülebilir miydi?
- İmkansız. Bu çok büyük bir leke olurdu... Şimdi bile Soljenitsin'i öldürmek kolay olmaz. Bence en iyisi hapse atmaktır."²²

Molotov'un tıpkı Stalin gibi muhalefet eden kim olursa olsun fiziksel baskı dışında bir çözüm yolu yok! Ya öldüreceksin, ya da hapse atacaksın. Trotsky ile Soljenitsin'i aynı kefeye koyması başka bir yanlış. Stalinci kafa böyle çalışıyor işte!

NEP ve Stalin

Stalin'in 1928-29 yılında başlattığı zorla kolektifleştirme hareketi, NEP'i (Lenin'in savunduğu Yeni Ekonomik Politika'yı) tamamen ortadan kaldırmak anlamına geliyordu. Yaklaşık olarak on milyon köylü zorla kolektif çiftliklere sokuldu. Stalin'in bu politikası sağladı kıtlık döneminde beş milyon köylünün ölmesine neden oldu. Hayvan sayısı yarı yarıya indi. Direnen orta köylülük baskı-tutuklama-öldürme yoluyla sindirildi. Molotov bu süreçte Stalin'i destekledi. Desteklemekle kalmadı, anılarında Stalin'in bu alanda Lenin'den daha üstün bir teorik açılım yaptığını öne sürdü. Molotov diyor ki: "Stalin...teori anlamında çok büyüktü. Lenin'in hesaba almadığı ve alamayacağı bir rol. Stalin, Lenin'den farklı olarak

²² Molotov, a.g.e., s. 347.

dedi ki: ‘Bu yol kolhozlardan geçer, artellerden.’ Bu Lenin’de yoktu.”²³

Ekim devriminin önderi Lenin’e karşı Stalin’in teorik üstünlüğünü iddia edebilmek için Marksist teoriden anlamamak gerekir. Molotov gibi! Molotov, Lenin’in Stalin’in yaptığı gibi bir yol izlemeyeceğini söylerken haklı! Lenin her zaman kolektifleştirme hareketinde iknadan yana oldu; fiziksel baskı yöntemleri kullanarak kolhozları güçlendirmeyi düşünmedi. Ama burada Marksizmi tahrif eden kim? Lenin mi, Stalin mi? Marx-Engels zorla yapılan kolektifleştirmenin doğru olmadığını söylemedi mi? Lenin, Marksizmin yöntemine sadık kaldı. Stalin ise kan dökerek Marksizmin yöntemini çiğnedi. Burada Stalin’i övecek bir şey yok. Aksine eleştirmek gerekiyor.

Molotov, Stalin’in yaptığını doğrulamak için bir de Lenin’i tahrif etme yoluna gidiyor. Molotov’a göre Lenin, NEP’i 1922’de bitirme zamanının geldiğini söylemiş! Şöyle diyor Molotov:“Lenin NEP’i geçici bir politika olarak oluşturmuştu. Bir yıl sonra, 1922’de NEP’i artık bitirme zamanının geldiğini söyledi, bir yıl geri çekildik, dedi. Şimdi, parti adına artık yeter demeliyiz. Bu dönem sona ermekte ya da erdi bile.”²⁴

Molotov, Stalin’i ve kendini temize çıkarmak adına göz göre göre yalan söylüyor. Lenin, bırakalım 1922’yi, 1923’te “Kooperatifçilik Üzerine” makalesinde, NEP’i bir tarihsel dönem olarak düşünmek gerektiğini, en iyi durumda bile 10-20 yıl bu politikanın sürdürülmesi gerektiğini yazar: “NEP aracılığıyla toplam nüfusun kooperatiflere katılmasını sağlayabilmek için, **koskoca bir tarihsel dönem** gerekecektir. En uygun koşullarda, bu dönemi, **on ya da yirmi yılda** aşabiliriz.”²⁵

Görüldüğü üzere Stalinizm pragmatiktir; amaca varmak ve kendini doğrulatmak için yalan söylemekten, tahrifat yapmaktan çekinmez. Stalin ve Molotov aynı faydacı iplikten örülmüştür.

Sonuç

Gromiko diyor ki: “İnsanoğlunun bugünkü düşmanı **herhangi bir ideoloji değildir.**”²⁶

Lenin’in ideoloji kavramını burjuva ideolojisi ve sosyalist ideoloji

23 Molotov, a.g.e., s. 261.

24 Molotov, a.g.e., s. 223.

25 Lenin, *İşçi Sınıfı ve Köylülük*, çev. Muzaffer Ardos, Sol Yayınları, 1977, s. 497.

26 Gromiko, a.g.e., s. 95.

diye ikiye ayırdığını bilmiyor mu Gromiko? Lenin'in burjuva ideolojisini her zaman düşman olarak gördüğünü bilmiyor mu? Lenin şöyle diyor: "Ya burjuva ideolojisi, ya da sosyalist ideoloji. İkisi arasında bir orta yol yoktur; çünkü insanlık 'üçüncü' bir ideoloji yaratmamıştır ve ayrıca da sınıf karşıtlarıyla parçalanmış bir toplumda sınıf-dışı yada sınıf-üstü bir ideoloji söz konusu olamaz."²⁷

Gromiko'nun *Anılar* kitabının editörü Candan Badem ilginç bir yöntem izliyor. Gromiko'nun Stalin'i eleştirdiği yerlerde hemen araya giriyor ve canını dişine takarak Stalin'i savunmaya çalışıyor. Kendisi de Stalinci olduğundan telaşının nedenini anlamak mümkün. Ama editör, Gromiko'nun Stalin eleştirisinin militanların kafalarını karıştıracağı korkusunu taşıyorsa bu kitabı bastırmayabilirdi.

Editör "Sovyet geleneğini savunmak" kaygısına da sahip. O nedenle ortacı bir yol bularak Gromiko'yu şöyle değerlendiriyor: "Gromiko'nun inanca bir komünist ve bir Sovyet yurtseveri olduğuna şüphe yoktur; ancak devrimci olduğunu söyleyemeyiz."²⁸

Bu ortacı tutumdan bir şey anlamak mümkün değil.

- Gromiko inanca bir komünist.
- Gromiko bir yurtsever.
- Gromiko devrimci değil.

Bırakalım diyalektik mantığı, Aristoteles'in formel mantığına bile uymayan bu yargıları Stalinizmin ortacılığı diye değerlendirmek mümkün.

Ama unutmayalım: Ortacılık, en tehlikeli oportünizmdir. Gromiko'nun etiketi bürokratik komünisttir, beyni ise revizyonist!

Molotov'a soruyorlar: "Sizce Stalin'in olumsuz yönleri nelerdi?"

Molotov yanıtlıyor: "Olumsuz mu? Bu soruyu kendime hiç sormadım. (...) Aksak bir cevap çıkmaması için uzun düşünmek lazım bu soruda.

²⁷ Lenin, *Ne Yapmalı*, çev. Muzaffer Ardos, Sol Yayınları, 1977, s. 54.

²⁸ Editör, Gromiko, *Anılarım*, s. 17.

Zor karakterli bir insandı. Ama çok adildi. Yine de sevilirdi. Çok sevilirdi. Olumsuz yönlerini hatırlatmayı sevmem.”²⁹

İşte başka bir ortacı – oportünist yanıt.

- Stalin’in olumsuzluğunu kendime sormadım.
- Zor karakterliydi.
- Çok sevilirdi.
- Olumsuz yönleri vardı.
- Olumsuz yönlerini konuşmayı sevmem.

Şu Stalinciler ne kadar da çok birbirine benziyorlar. Ama bu nedensiz değil. Hepsı yüreklerinde bir komünistin kendi yoldaşlarını öldürebileceği düşüncesini potansiyel olarak taşıyorlar. Hepsı oportünizmin en büyük belirtisi olan ortacılık ipliğinden yapılmış bir beyne sahipler.

Son söz Lenin’den olsun: “Ortacılık, oportünizmin incir yaprağıdır.” Tarihsel belgeler incir yaprağını düşürür, geriye oportünizm kalır.

²⁹ Molotov, a.g.e., s. 278.